

Från passiv till aktiv strategi

- Näringspolitisk förändring och handlingskapacitet i
industrikommunerna Bromölla och Östra Göinge

Jenny Andersson

Abstract

Since the 1980's economic policies has become an important issue in municipalities and more resources are put into projects that are intended to have a positive influence on the local economic growth. From a theoretical perspective of regime theory and a model of local political economy, concerning the strategies chosen by the actors involved designed by Jon Pierre, the discussion points to the fact that it is possible to affect the local development. The municipalities discussed and compared in this thesis, Bromölla and Östra Göinge, have similar prerequisite for growth mainly due to their dependence to large industrial companies.

In order to fulfill the aim of the thesis and examine the change in economic policies over time and between the two municipalities a comparative method is used. The creation of local governing coalitions is emphasized which makes efforts and intentions of individual actors crucial for the success of the local economic policies. Bromölla started their more active efforts in the area of economic policies earlier than Östra Göinge and has also come a bit further in the process. Although there are differences between the two municipalities they want to develop in the same direction and emphasize similar factors that are prioritized locally in order to achieve growth.

Keywords: economic policy, urban politics, industrial dependence, Bromölla, Östra Göinge.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.1.1	Bakgrund och förförståelse.....	2
1.2	Teori.....	3
1.3	Metod.....	4
1.4	Material.....	4
1.5	Disposition.....	5
2	Analysmodell	7
2.1	Lokal politisk ekonomi.....	7
2.1.1	Näringspolitiskt policyskapande.....	7
2.1.2	Implementering av näringspolitik.....	8
2.2	Regimteori	9
2.2.1	Lokal handlingskapacitet.....	9
2.2.2	Den styrande koalitionen	10
3	Lokalt handlingsutrymme - Bromölla och Östra Göinge.....	11
3.1	Det traditionella brukssamhället.....	11
3.2	Geografiskt läge.....	12
3.3	Den lilla kommunens fördel	13
4	Näringspolitikens förändring.....	14
4.1	En prioriterad fråga.....	14
4.1.1	Ökad betydelse	15
4.1.2	Orsaksförklaringar	16
4.2	Tolkning utifrån min analysmodell	17
5	Lokala näringspolitiska koalitioner	18
5.1	Vilka? – Den lokala alliansens deltagare.....	18
5.2	Hur? – Politiska ambitioner och implementering.....	20
5.3	Med vilka konsekvenser? – Ömsesidigt beroende men symmetriskt?	21
5.4	Tolkning utifrån min analysmodell	22

6	Jämförelse av näringspolitiken i Bromölla och Östra Göinge	23
6.1	Likheter – Den näringspolitiska inriktningen	23
6.2	Skillnader – Olika långt fram i arbetet	24
6.3	Tolkning utifrån min analysmodell	25
7	Slutdiskussion	27
8	Referenser	30

1 Inledning

Ett av medlen eller strategierna för att skapa tillväxt och en positiv utveckling i landets kommuner är kommunal näringspolitik. Sedan 1980-talet har den kommunala näringspolitiken förändrats och fått ökad betydelse. Tidigare handlade kommunernas roll i förhållande till näringslivet främst om att tillhandahålla subventioner. Samtidigt gjorde kommunerna ofta en negativ uppvaktning av regeringen. Man ansåg sig vara särskilt utsatt och sökte statlig hjälp i form av finansiellt kapital för att kunna locka företag till kommunen. Numera ses kommuner alltmer som entreprenörer och de gör större ansträngningar för att främja sysselsättning och näringsverksamhet genom att skapa gynnsamma förutsättningar för lokal tillväxt. Kommunerna har således idag ofta en mer aktiv roll och söker i större utsträckning än tidigare lokala lösningar på problemen (t.ex. Schubert, 1996:65ff; Montin, 2004:16; Pierre, 1992:13ff, Henning, 1997:8).

Det väsentliga för att undersöka näringspolitiken är, utifrån min analysmodell, att synliggöra styrande koalitioner och deras handlingskapacitet. Detta är intressant då i stort sett alla landets kommuner är näringspolitiskt engagerade idag men i olika utsträckning och i olika form. Utgångspunkten i den kommande texten är därför att politik har betydelse och därmed att man genom lokalt handlande har potential att påverka sin egen utveckling (Stone, 1989:229). Utifrån en modell framarbetad av Jon Pierre (1992:25) synliggörs olika alternativa strategier vad gäller kommunal näringspolitik samt hur den förändring som skett inom området på senare år ter sig mer konkret.

Industrikommuner är, genom sitt beroende till ett fåtal företag och ensidiga näringsliv, särskilt utsatta och sårbara idag. Vi har sett flera exempel på storföretag som valt att flytta sin produktion utomlands på senare år och den negativa inverkan det har haft på de drabbade kommunerna. Således kan man tänka sig att det en aktiv näringspolitik skulle kunna vara ytterst gynnsam i sådana kommuner. Bromölla och Östra Göinge, två mindre industrikommuner i nordöstra Skåne som har ett sådant beroende och som i många avseenden liknar varandra, är mina urvalskommuner för att undersöka detta problemområde.

1.1 Syfte och frågeställning

Det problemområde som kommer att undersökas i denna uppsats är den kommunala näringspolitikens organisation och innehåll. Det handlar således om kommunernas näringspolitiska aktiviteter och i vilken utsträckning och i vilken form man har utvecklat en organisation för att hantera de näringspolitiska frågorna. I fokus hamnar således också inriktningen på det näringspolitiska

arbetet, mål och ambitioner, och samarbetet mellan kommunen och det lokala näringslivet för att utveckla den lokala företagssektorn. I detta sammanhang hade det varit intressant att undersöka effekterna av näringspolitiken men det är svårt att tänka sig ett ”om inte” scenario för jämförelse, finna mätverktyg samt att veta vilka effekter som är resultat av vilka åtgärder. Därför har jag valt att koncentrera mig på de mål, insatser och faktiska organisation som finns inom den kommunala näringspolitiken. För att genomföra min undersökning har jag valt de två industrikommunerna Bromölla och Östra Göinge. Det är intressant att diskutera hur man i sådana kommuner hanterar den sårbarhet som finns. Som industrikommun kan det vara svårt att uppmärksamma nya näringsområden varför det är väsentligt att diskutera om, och i sådana fall hur, man arbetar för att främja andra områden av näringslivet än de befintliga.

I grunden handlar det om vilka näringspolitiska strategier dessa två urvalskommuner har för att skapa en positiv utveckling i kommunerna. *Syftet* med uppsatsen är tudelat. Undersökningen är dels en jämförelse över tid då jag vill undersöka den förändring som skett inom det näringspolitiska området på senare år och dels är det en jämförelse mellan två liknande kommuner för att synliggöra likheter och skillnader dem mellan. För att förverkliga detta är det också nödvändigt att ägna en del av analysen till att diskutera hur det näringspolitiska arbetet ser ut mer konkret idag, dvs. vilka som ingår i samarbetet och hur de har sammanförts och arbetar. Jag utgår således från följande tre *frågeställningar*:

- *På vilket sätt skiljer sig de näringspolitiska strategierna i Bromölla och Östra Göinge idag jämfört med för några år sedan?*
- *Hur ser det lokala näringspolitiska samarbetet ut i Bromölla och Östra Göinge idag? Vilka deltar, hur och med vilka konsekvenser?*
- *Vilka är likheterna respektive skillnaderna vad gäller näringspolitiska strategier i industrikommunerna Bromölla och Östra Göinge?*

1.1.1 Bakgrund och förförståelse

Den lokala nivån av politiken är intressant att diskutera utifrån ett handlingsperspektiv för även om man i mycket är begränsade lokalt genom bl.a. påverkan från andra nivåer av politiken och lagar tror jag ändå att det finns möjlighet att påverka den lokala utvecklingen. Genom det teoretiska perspektiv jag valt som utgångspunkt synliggörs de faktorer som kan antas spela in. Utgångspunkten är således att kommuner som är näringspolitiskt aktiva och har ett dynamiskt samarbete med näringslivet kommer att lyckas bättre i vissa avseenden jämfört med mer passiva kommuner. Den främsta anledningen till mitt val av kommuner är att jag ansåg det intressant att jämföra en industrikommun som jag visste var näringspolitiskt engagerade sedan tidigare, Bromölla, med en kommun som inte varit lika uppmärksam för sitt arbete, Östra Göinge.

Jag anser att det är relevant att undersöka detta problemområde då näringspolitiken ges alltmer utrymme i kommunerna och eftersom det finns relativt få undersökningar som uppmärksammar ämnet på samma sätt. Jon Pierre

menar att kommunforskningen har flera väl utvecklade problemområden men att det ”försummade området är tveklöst kommunernas politiska ekonomier” (1996:235). Enligt Pierre är det märkligt att förhållanden mellan den kommunala politiken och näringslivets utveckling inte tidigare blivit föremål för fler studier utifrån dessa utgångspunkter då Sveriges kommunala självstyrelse har en stark ställning och många kommuner har ett starkt industriberoende (1996:16f).

Jag skrev min kandidatuppsats i statsvetenskap inom samma område och vill med denna uppsats vidareutveckla det resonemang som fördes då. Mitt intresse inom utvecklingsområdet är främst för kommuner som har ett sämre utgångsläge och förutsättningar för att ”lyckas”. Idag betonas ofta skapandet av s.k. kluster och starka regioner ses som de enda områden där utveckling egentligen kan förväntas. Jag hävdar dock att den lokala nivån också i mer utsatta delar av landet har utvecklingspotential. Det finns strukturella faktorer som verkar begränsande för utvecklingen men sett utifrån ett aktörscentrerat perspektiv ser de lokala utvecklingsmöjligheterna bättre ut. Den analysmodell jag kommer att använda gör därmed utvecklingspotentialen främst gällande ur ett individperspektiv.

1.2 Teori

Urvalskommunerna, Bromölla och Östra Göinge, kommer att undersökas utifrån en samlad analysmodell som inkluderar regimteori, främst förespråkad av Clarence Stone, och en modell för policyskapande och implementering av näringspolitik framtagen av Jon Pierre. Uppsatsen kommer att ha karaktären av att de valda teorierna tillämpas snarare än att de provas eller utvecklas. Analysmodellen används således för att synliggöra de faktorer som karakteriserar det kommunala näringspolitiska arbetet, hur det förändras över tid och för att jämföra de båda kommunerna. Min analysmodell har generellt sin grund i förändringen mot en mer informell politik och den privata sektorns ökade inflytande, den s.k. förändringen från ’government’ till ’governance’ (John, 2001:40).

Den modell Jon Pierre, forskare vid Göteborgs Universitet, har skapat kategoriserar s.k. lokala politiska ekonomier utifrån kommunerna respektive näringslivets aktivitet eller passivitet i de näringspolitiska sammanhangen. Modellen, som presenteras i kapitel två, är därmed förtjänstfull för att analysera såväl förändring över tid som för att se skillnader mellan olika kommuner. I regimteorin handlar politik om styrandekapacitet och därmed undersöks inte endast formell makt, dvs. ”makt över”, utan även vem som mer informellt har ”makt att” göra något inkluderas. Således blir aktörernas handlingskapacitet det centrala i undersökningen. Teorin kommer inte att användas för att undersöka huruvida det skapats någon regim i mina urvalskommuner i den bemärkelse Stone gör i sin undersökning av Atlanta. Undersökningen är inte heller lika historiskt omfattande. Teorin anses istället väsentlig för dess sammankoppling av politiska och ekonomiska händelseförlopp då den lokala politiken i allt större utsträckning inriktas på frågor som syftar till att skapa ekonomisk tillväxt. Hur detta arbete

genomförs undersöks utifrån de tre frågeställningarna: vilka som ingår i den styrande regimen, hur de sammanförts och arbetar samt vilka konsekvenserna är av frågorna vilka och hur (Stone, 1989:6).

1.3 Metod

Jag har valt att använda komparativ metod för att undersöka mitt problemområde. Detta då den lämpar sig för att undersöka delar av det politiska systemet och för att få förståelse för dess uppbyggnad, orsak och betydelse. Således synliggörs likheter och skillnader (Denk, 2002:8). Jag kommer att göra en s.k. fokuserad studie då jag valt att undersöka ett fåtal fall och en aspekt, näringspolitiken. Min ambition är att förklara en specifik situation snarare än att finna ett recept eller förklaring som kan passa alla liknande fall. Utvecklingen i landets kommuner skiljer sig åt och för att kunna göra en jämförelse har jag därför valt att utgå ifrån två kommuner som liknar varandra i flera avseenden och således har liknande förutsättningar för att utvecklas. Mina urvalskommuner Bromölla och Östra Göinge har samma geografiska läge, nordöstra Skåne, de domineras av samma näringstyp, tillverkningsindustri, de har samma befolkningsstorlek, mellan 12-14000 invånare, samt socialdemokratisk majoritet i kommunfullmäktige. Då de har ungefär samma näringspolitiska förutsättningar och möjligheter kommer eventuella skillnader att förklaras enligt modellen för 'most similar system design', dvs. att skillnader förklaras med skillnader (Denk, 2002:42f).

När en komparativ analys ska genomföras blir frågorna: vad, vem, var, när och hur väsentliga. Som svar på frågan vad som ska undersökas är det kommunernas näringspolitik och strategierna inom detta område. De som ska undersökas är deltagarna i det näringspolitiska arbetet och den lokala alliansen eller koalitionen, dvs. tjänstemän, politiker, företagare och föreningar. Var är de två industrikommunerna Bromölla och Östra Göinge i nordöstra Skåne. Tidsmässigt behandlar undersökningen nutid och sträcker sig ungefär tio år tillbaka i tiden. Detta för att kunna undersöka en förändring över tid. Hur eller på vilket sätt undersökningen genomförs är genom kommunernas eget material gällande näringspolitik, exempelvis näringslivsplaner, forskning inom ämnet samt eget insamlat empiriskt material i form av intervjuer.

1.4 Material

Det material som används i en undersökning påverkar till stor del resultatet och bör därför presenteras mer ingående. För min teoretiska utgångspunkt och analysmodell utgår jag ifrån resonemang av Clarence Stone (1989), Jon Pierre (1992, 1996) samt Andreas Fahlén (1998). Vad gäller tidigare forskning inom området som används för att få en bild av den kommunala näringspolitiken främst

i kapitel 4 används bl.a. Roger Henning (1997), Göran Schubert (1996) och Svenska Kommunförbundet (2002), senare Sveriges Kommuner och Landsting. För att få en bild av kommunernas arbete används kommunernas eget material i form av näringslivsplaner och broschyrer samt Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimatet i landets kommuner (www.kfakta.se) .

För att kunna undersöka och göra en bedömning av kommunernas näringspolitiska arbete anser jag det nödvändigt att samla in eget primärmaterial i form av intervjuer. Jag har därmed genomfört ett antal kvalitativa djupintervjuer där det ställts enkla och raka frågor och getts komplexa och innehållsrika svar (Trost, 1997:7). Intervjuerna har haft karaktären av vanliga samtal då informationskällorna har haft stor frihet att själva formulera sina svar. Frågeställningens karaktär gör att intervjupersonerna bör vara väl insatta och initierade på sina områden, s.k. elitintervjuer har således genomförts med politiker, tjänstemän, ordförande i föreningar samt företagare (Stenelo, 1984:29ff). Av praktiska skäl har endast ett fåtal av de genomförda intervjuerna varit direktintervjuer. Detta p.g.a. det geografiska avståndet till kommunerna som undersöks samt intervjupersonernas tidsmässigt begränsade möjligheter att ställa upp. Jag tror dock inte att det har haft alltför stor inverkan på resultatet av intervjuerna då frågorna inte är av den karaktär att tolkningar av exempelvis mimik varit väsentliga. Frågorna har varit av olika karaktär beroende på vem som intervjuats men till dem som innehar samma position har samma frågor ställt.

I Bromölla har direktintervju genomförts med Per-Anders Green, näringslivschef, och Lena Rosenqvist, Nyföretagarcentrum i Bromölla och Kristianstad. Telefonintervjuer har genomförts med Patrik Lundin, vd för Företagarna i Bromölla, Gudrun Rönnertz, kommunchef, Åke Hammarstedt, kommunstyrelsens ordförande och kommunalråd (s), Johnny Olsson, ordförande kommunfullmäktige (s) samt Kenneth Friberg, företagare och suppleant i Företagarna i Bromöllas styrelse. I Östra Göinge har Torbjörn Lindh, vd på Göinge Näringsliv, direktintervjuats. Telefonintervjuer har genomförts med Jan Dahlqvist, kommundirektör, Tommy Johansson, kommunstyrelsens ordförande och kommunalråd (s), Rosemari Olofsson, ordförande i kommunfullmäktige (s), samt Berth Svensson, företagare och ordförande i Göinge Näringslivs styrelse. Jag har också telefonintervjuat Kjell-Åke Johansson på etableringsservice i Skåne Nordost samt Nils-Eric Svensson, kontaktperson för Skåne Nordost på Region Skåne. Detta för att få ett bredare perspektiv på mina urvalskommuner och åsikter om kommunerna utifrån.

1.5 Disposition

Inledningsvis kommer min teoretiska utgångspunkt och analysmodell att behandlas mer ingående. I detta avsnitt beskrivs hur jag kommer att undersöka mina urvalskommuner dvs. vilka faktorer som är viktiga i sammanhanget och hur undersökningen kommer att operationaliseras. I nästkommande avsnitt, kapitel tre, diskuteras de lokala förutsättningarna i Bromölla och Östra Göinge. De

strukturella begränsningar men också möjligheter som kommunerna upplever kommer att behandlas. Därefter följer det huvudsakliga analysavsnittet där mina tre frågeställningar diskuteras i var sitt analyskapitel.

Analysen inleds med att näringspolitikens förändring behandlas i kapitel fyra. Här diskuteras näringspolitiken som begrepp och som fenomen. Tidigare forskning inom området inkluderas i detta avsnitt och kompletteras med eget insamlat empiriskt material för att få en bild av hur det ser ut i kommunerna Bromölla och Östra Göinge. I nästkommande kapitel följer en genomgång av de lokala alliansbildningarna som finns i kommunerna. Aktörerna som går samman, hur det görs och med vilka konsekvenser är således inriktningen på kapitel fem. I analysens sista kapitel jämförs Bromölla och Östra Göinges näringspolitiska skapande, genomförande och deras framgångar inom det näringspolitiska området. Avslutningsvis sammanfattas och kommenteras det förda resonemanget i en slutdiskussion.

2 Analysmodell

Vilka faktorer som synliggörs och betonas i en undersökning är en följd av det teoretiska perspektiv utifrån vilket man undersöker verkligheten. För den kommande diskussionen har jag valt en teoretisk utgångspunkt som ställer frågor om makt och beslutsfattande. Politiken ges således betydelse och handlar om styrandekapacitet (Fahlén, 1998:iv). Jag har, som tidigare nämnts, för avsikt att undersöka näringspolitikens förändring, dess organisering samt likheter respektive skillnader mellan två kommuner. En teoretisk modell kring skapande av näringspolitisk policy skapad av Jon Pierre (1992) kommer tillsammans med regimteorin och dess främsta företrädare Clarence Stone (1989) att utgöra min analysmodell.

2.1 Lokal politisk ekonomi

Det som undersöks i Jon Pierres modell är förhållandet mellan det lokala näringslivet och den kommunala organisationen vilket han kallar lokal politisk ekonomi. Näringslivet och den lokala politiska administrationens gemensamma intressen benämns också 'growth machines' vilket syftar till allianser av grupper på lokal nivå som förenas kring tillväxtmål (Pierre, 1992:16ff).

2.1.1 Näringspolitiskt policyskapande

Pierre utgår i sitt resonemang från att olika kommuners näringspolitiska aktiviteter skiljer sig åt. Vissa kommuner har en aktiv näringspolitik medan andra är mer passiva. Detta synliggörs i hans modell genom en autonomi- och en integrationsstrategi. Med autonomi åsyftas en passiv näringspolitik från kommunens sida och få eller måttliga förväntningar från näringslivet. Integration däremot innebär att kommunerna gör ansträngningar för att bygga upp och förvalta ett aktivt nätverk mellan företagen samt att de engagerar sig i näringslivet problem. För företagens del innebär integrationsstrategin att man ställer omfattande krav på kommunens service i allmänhet och till företagen i synnerhet (Pierre, 1992:24f). Denna modell presenterar självklart en förenklad bild av en verklighet som är mer komplex. Den kan dock användas för att kategorisera kommuner vad gäller bl.a. deras kompetens på det näringspolitiska området och deras kontaktmönster med andra aktörer (Pierre, 1992:24f). Det bör kommenteras att modellen sätter fokus på förklaringar på individ- eller aktörsnivå och inte så

mycket på strukturer. Resonemanget resulterar i följande fyra utkomster av lokala politiska ekonomier:

		Kommunens näringspolitiska strategi:	
		Autonomi:	Integration:
Det lokala näringslivets strategi:	Autonomi:	Nattväktar-modellen	Styrnings-modellen
	Integration:	Beroende-modellen	Mobiliserings-modellen

Bild 1. Jon Pierres modell om olika varianter av lokal politisk ekonomi (1992:25).

I det första alternativet, nattväktarmodellen, har både kommunen och näringslivet valt en s.k. autonomistrategi och söker därmed inte samverkan. Kommunen ser sin enda näringspolitiska uppgift att garantera en effektiv infrastruktur. I denna modell har kommunen inget egentligt näringspolitisk eller institutionellt samarbete med det lokala näringslivet. Näringslivet självt har heller inga direkta krav på kommunen förutom snabb handläggning av ärenden. I denna modell ligger det alltså inte i någons intresse att samverka. Det andra alternativet, styrningsmodellen, innebär att kommunen är näringspolitiskt aktivt medan näringslivet är passivt. Kommunen gör ansträngningar för att bl.a. diversifiera det lokala näringslivet vad gäller företagsstorlek och näringssektor och har ofta näringspolitiska program och en engagerad kommunledning. Företagen deltar dock inte aktivt men motarbetar heller inte kommunen. Men genom att inte ge sitt direkta stöd förhindrar de lokal mobilisering. I det tredje alternativet, beroendemodellen, är bilden den motsatta. Här är istället näringslivet aktivt och har omfattande krav på kommunala åtgärder medan kommunen är näringspolitiskt passiv. Kommunen saknar såväl politisk vilja som administrativ och ekonomisk kapacitet att driva en aktiv näringspolitik. I det fjärde alternativet, mobiliseringsmodellen, har båda parter valt integrationsstrategin och är således öppna för samverkan och näringspolitiskt aktiva. Man samarbetar för att mobilisera lokala resurser och genom en gemensamt formulerad näringspolitik söker man utveckla kommunens näringsliv genom insatser av olika slag. (Pierre, 1992:25f, 71f).

2.1.2 Implementering av näringspolitik

Pierre skiljer inte bara på olika modeller för skapandet av näringspolitisk policy. Kommunerna skiljer sig också i genomförandet, implementeringen, av dem. Enligt Pierre kan implementeringen organiseras på tre olika vis. I det första alternativet, ”den förenklade modellen”, har inte kommunen skapat någon särskild avdelning eller enhet inom kommunen för att driva näringsfrågor. Det andra

alternativet, ”sekretariatsmodellen”, innebär att man har ett särskilt näringslivssekretariat eller en näringslivsfunktion som ansvarar för dessa frågor i kommunen. I det tredje och sista alternativet, ”den fristående modellen”, handhas kommunens näringspolitiska frågor av en organisation utanför den kommunala organisationen (Pierre, 1992:53).

Utifrån modellen presenterad i föregående stycke är det väsentligt att i sammanhanget diskutera vilka beroendeförhållanden som finns mellan aktörerna. Det anses finnas ett ömsesidigt beroende mellan kommunen och näringslivet eftersom det inte är särskilt troligt att de annars skulle delta. Pierre menar dock att detta beroende kan vara såväl symmetriskt som asymmetriskt. Någon part kan således vara mer beroende av samarbetet än den andra. Detta blir särskilt tydligt vid implementeringen av näringspolitiken då båda parter ofta är med och tycker till i den policyskapande processen men då genomförandet ofta faller på kommunens lott (Pierre, 1992:20f).

2.2 Regimteori

Regimteorin är, i jämförelse mot den tidigare debatten mellan pluralister och elitister, en senare teoribildning inom ämnet lokal politik. Med regimteorin flyttades fokus från den politiska processen och maktresursernas fördelning i samhället till hur olika aktörer bedrev en resultatnriktad politik. Teoribildningen var således ett bidrag till att öka förståelsen för politikens roll i städer (Fahlén, 1998:39f). Regimteorins främste förespråkare, Clarence Stone, avser med en regim ”the informal arrangements by which public bodies and private interests function together in order to be able to make and carry out governing decisions” (Stone, 1989:6). I en regim är inga maktförhållanden bestående varpå kapacitet att styra måste skapas. Med hjälp av slagordet ’politics matters’ lyfts politikens roll fram i teoribildningen (Fahlén, 1998:90).

2.2.1 Lokal handlingskapacitet

För denna uppsats är regimteorin intressant främst ur ett handlingsperspektiv. Kommunala politiker, planerare och aktörer anses, genom att bilda koalitioner och gå samman, kunna påverka skeenden (Elander et al, 2001:39). Det väsentliga blir således ”makt att” få något genomfört och hur denna beslutskapacitet skapas snarare än de tidigare perspektivens fokusering på ”makt över” (Stone, 1989:229). Lokalt beslutsfattande handlar därför om att sammanföra aktörer och för att förstå hur det lokala samhället styrs räcker det inte att se till det politiska systemet utan även näringslivets påverkan bör analyseras (Fahlén, 1998:49). Skiftet från ’government’ till ’governance’ som försvenskat blir ”från folkstyre till nätverkspolitik” är framträdande i Stones resonemang genom att såväl formella som informella institutioner inkluderas i resonemanget. Det anses kunna få stor betydelse på sikt att människor arbetat tillsammans länge och således känner

varandra väl och utarbetat lösningar gemensamt (Fahlén, 1998:50; Elander et al, 2001:40).

Den främsta kritiken som riktas mot regimteorin är att den bygger på ett begränsat antal studier samt dess koncentration kring studier av Nordamerika och England (t.ex. Fahlén, 1998:41; Elander et al, 2001:40). Det anses därmed finnas risk för etnocentrism, dvs. att teorin är starkt kopplad till en specifik amerikansk erfarenhet och att den således inte kan tillämpas i andra nationella sammanhang (Elander et al, 2001:40). Den tilltagande sammanflätningen av offentligt och privat gör dock regimteorin aktuell vid studier av urban politik även i Sverige och andra europeiska länder (t.ex. Fahlén, 1998:viii; Elander et al, 2001:14).

2.2.2 Den styrande koalitionen

Urvalskommunerna i denna undersökning kan inte sägas vara urbana regimer i den bemärkelse som Stone menar men analysverktygen i regimteorin kan trots det vara användbara. Detta då teorin fokuserar på samspelet mellan ekonomiska och politiska maktfaktorer i den lokala politiska nivån (Fahlén, 1998:33f). Det finns fyra typer av deltagare i ett regimsamarbete enligt Stones resonemang. Dessa är näringslivet, valda politiker, fackliga organisationer eller andra föreningar samt tjänstemän (Fahlén, 1998:77). Stone ställer i sin undersökning tre frågor som kommer att användas i denna undersökning. Det handlar om vilka som deltar, hur de sammanförts och konsekvenserna av frågorna vilka och hur (Stone, 1989:6).

Stone skiljer mellan fyra olika typer av regimer. De första två är av störst relevans i denna undersökning. I den första, s.k. 'maintenance regimes', är man nöjda och vill behålla den ordning som finns. Således görs inga stora insatser för att genomföra några omfattande förändringar. Fokus är istället på genomförandet av grundläggande funktioner. I den andra typen av regimer, s.k. 'development regimes', görs ansträngningar för att modifiera de sociala och ekonomiska mönstren för att få med privata investerare i beslutsprocessen. I denna regim krävs att man ser en förändring som möjlig och gör gemensamma ansträngningar vilket i sin tur kräver samordning mellan de olika institutionella eliterna. Det handlar om en uppsättning aktörer som måste röra sig i samma riktning. De övriga två regimerna är av mindre relevans för denna undersökning. Den ena, 'middle class progressive regimes' handlar om projekt som kräver stöd från omgivningen för bl.a. bättre miljö och boende. Den andra regimen, 'regimes devoted to lower class opportunity', handlar om försök att förbättra utbildning och kommunikationer i utsatta områden (Fahlén, 1998:70ff). De första två regimerna kan användas för att synliggöra förändringen som skett i de styrande regimerna då man bl.a. försöker få med privata intressen.

3 Lokalt handlingsutrymme - Bromölla och Östra Göinge

I föregående kapitel betonades att handlingskapacitet och makt att påverka kommer att bli centralt i denna undersökning. Därmed tillskrivs enskilda aktörer och deras möjlighet att påverka kommunala skeenden stor vikt. Att det är två industrikommuner som är föremål för undersökning har dock betydelse. I egenskap av kommunernas industritradition och beroende till enskilda företag upplever kommunerna vissa strukturella begränsningar som kan ha en negativ inverkan på deras möjligheter att påverka den lokala utvecklingen. Exempel på sådana faktorer är historia och geografiskt läge (Elander et al, 2001:40). Innan kommunernas handlingskapacitet undersöks anser jag det därmed nödvändigt att klargöra vilka strukturella faktorer som påverkar kommunerna, i såväl negativ som positiv bemärkelse.

3.1 Det traditionella brukssamhället

Bromölla och Östra Göinges brukstradition är den strukturella faktor som kanske påverkar deras handlingsutrymme allra mest. Båda orterna är präglade av sina stora företag. I Bromölla är det Stora Enso Nymölla och Iföverken som dominerar och i Östra Göinge är Scania och Tarkett störst (Bromölla, 2005; Östra Göinge, 2005). Idag är det ofta begränsande i utvecklingssammanhang att ha en tradition av beroende till ett fåtal företag eller en industrisektor. Industrins tillbakagång har gjort att många gamla brukssamhällen upplever arbetslöshet, social instabilitet och utflyttning (Malmberg, 1991:85). Detta då omstruktureringar i industrin på senare år har inneburit att företag flyttat produktionen till utlandet eller rationaliserat vilket har minskat antalet arbetstillfällen. Eftersom andra sektorer som handel och service är föga utvecklade i kommunerna har man svårt att suga upp förlusten av dessa arbetstillfällen (Johansson, 051221; Dahlqvist, 051221).

I kommunerna är man väl medvetna om de begränsningar brukstraditionen innebär och man arbetar således för att försöka påverka dem. Näringslivschefen i Bromölla, Per-Anders Green, säger att kommunen vet att man är sårbara genom sitt industriberoende och poängterar att företagen inte kommer att växa på sikt även om de går bra nu (051207). Det är därför viktigt att finna någon form av komplement och andra branscher för att göra sig mindre sårbar. Att underlätta för småföretagare och satsa på nyföretagande är två åtgärder man vidtar (Hammarstedt, 051220). Östra Göinge har en fördel då de har fler företag än

Bromölla och anger själva att de har ett differentierat näringsliv. Differentierat i den bemärkelse att man har företag inom många branscher. De flesta är dock inom tillverkningsindustrin vilket gör att kommunerna ändå har liknande problem. Man arbetar därmed för att locka fler tjänsteföretag till kommunen (Lindh, 051215).

I traditionella bruksorter finns också det som brukar kallas bruksanda. Lena Rosenqvist som arbetar med företagande på Nyföretagarcentrum i Bromölla och Kristianstad ser bruksandan som begränsande för dessa orter. Genom bruket är man uppfostrade till lönearbete och det finns inte många förebilder för företagande. Hon tycker sig dock se en attitydförändring och att kommunen är medveten om att småföretagandet bör öka (Rosenqvist, 051207). Enligt Gudrun Rönnertz, kommunchef i Bromölla som arbetet länge i kommunen, handlar det om generationer och traditioner som ska påverkas för att man ska komma till rätta med detta problem. Människor måste våga starta eget och denna utveckling anses nu gå åt rätt håll (Rönnertz, 051221).

Brukssamhällen har ofta också ofta en stor befolkningsutflyttning då det saknas arbetstillfällen i kommunerna. I Bromölla tappade man i befolkning under hela nittioalet men de senaste åren har inflyttningen varit positiv (Green, 051207). Östra Göinge har haft samma utveckling. Man har upplevt en kraftig nedgång men befolkningsutvecklingen har stabiliserat sig de senaste åren (Olofsson, 051227). Både Bromölla och Östra Göinge kommun är befolkningsmässigt sett små kommuner. I Bromölla kommun bor 12080 personer och Östra Göinge har 13978 invånare (www.ne.se).

3.2 Geografiskt läge

Små bruksorter är inte sällan geografiskt belägna i perifera områden vilket verkar begränsande då infrastrukturen ofta är bristfällig. Detta utgör således ett problem när man försöker utveckla företagandet och skapa attraktivitet. Bromölla och Östra Göinge har dock ett relativt gynnsamt geografiskt läge. Man har bl.a. närhet till flera medelstora städer. I Bromölla anses det ha varit en räddning att man har en relativt bra infrastruktur. Detta har i kombination med närheten till större kommuner och läget nära sjö och hav skapat en viss attraktivitet (Rönnertz, 051221). Av de två urvalskommunerna har Bromölla en fördel framför Östra Göinge vad gäller geografiskt läge då kommunen ligger vid Europaväg 22 och även har järnvägsförbindelse. Att Östra Göinge är utspritt på flera småorter och saknar en större centralort är en strukturell faktor som medfört vissa problem för kommunen (Lundin, 051209).

Geografiskt befinner sig kommunerna i den relativt framgångsrika Region Skåne. Kjell-Åke Johansson på etableringsservice i Skåne Nordost menar att man i den nordöstra delen har mycket att vinna på att Skåne utvecklas och ser det som en tillgång att man har Malmö inom pendlingsavstånd (051221). Nils-Eric Svensson på Region Skåne som är kontaktperson med Skåne Nordost menar att det finns ett tryck i Skåne som innebär stor inflyttning framförallt i det sydvästra området. Detta trycker dock ut i hela Skåne genom s.k. spill-over effekt. Det finns

bl.a. tydliga tendenser att yngre familjer väljer att bosätta sig perifert och pendla in till arbete i städerna. Man väljer således livskvalitet. Tillfredsställande infrastruktur gör att man kan bo i nordöstra Skåne och pendla till de södra delarna. Detta är exempel på sådant som inbegrips i begreppet regionförstoring (Svensson, 051222). Hur ser man på denna utveckling i urvalskommunerna?

I Östra Göinge ser man inte Skåne som en ekonomisk enhet. Man menar att regionen har en stark slagsida. Den sydvästra halvan går bra medan den östra halvan har andra premisser. I nordöstra Skåne jämför man sig mer med Småland. Malmö och Lund ses som en gemensam ”fiende” och i syfte att locka människor att bosätta sig i de nordöstra delarna av Skåne arrangerar kommunerna i Skåne Nordost gemensamma Bo-dagar nästa år. Man vill visa att man har bättre och billigare boende, service och livskvalitet (Lindh, 051215; Green, 051207). Man hoppas att Malmö, som ses som motorn i tillväxten, ska växa ända upp till dessa kommuner. Kommunerna har ett väl utvecklat delregionalt samarbete och upplever således inte konkurrens dem emellan inom denna samverkan men däremot med kommuner utanför den (Lundin, 051209).

3.3 Den lilla kommunens fördel

Storleken på kommunerna kan innebära både för- och nackdelar i utvecklings-sammanhang. En stor kommun har många fördelar i utvecklings-sammanhang och för en liten kommun finns flera strukturella begränsningar. Men att vara en liten kommun kan också vara en fördel med tanke på dagens mer entreprenöriella arbetssätt. Det anses ofta vara enklare att skapa ett gynnsamt klimat och koalitioner i ett litet samhälle där man är närmare varandra. Närheten mellan företag, samhälle och institutioner och att man arbetar tillsammans lokalt betonas idag (Nutek, 2004:7). Bengt Johannisson skriver att ”endast den utveckling som är lokalt förankrad har förutsättning att bli beständig” (2004:14). Den lokala ekonomin anses således inte endast vara utvecklingsbar utan även ha utvecklingspotential. Detta går emot den traditionella synen att endast starka regioner kan åstadkomma utveckling.

Att det är enklare att skapa handlingskapacitet i en mindre kommun betonades också i intervjuerna genomförda för denna uppsats. Man har ögonen på sig i en mindre kommun och måste således ta ansvar var en orsak som nämndes (Lundin, 051209). Närheten till andra och att alla känner alla har en positiv effekt på samverkan var en annan (Rönnertz, 051221). Kenneth Friberg, företagare i Bromölla, anser att det är positivt med det småskaliga då färre personer är inblandade och det således är enklare att göra sin stämma hörd i ett litet samhälle (060103). Man kan också ha en enklare byråkrati i ett mindre samhälle. Detta gör att man bl.a. har kortare handläggningstider vad gäller bygglov än större kommuner vilket uppskattas av företagen (Dahlqvist, 051221).

4 Näringspolitikens förändring

Näringspolitiken förändrades under 1980-talet. Kommunernas roll gentemot det lokala näringslivet som tidigare främst gällt uthyrning av lokaler och försäljning av mark påverkades. Förändringen innebar bl.a. att kommunen skulle skapa kontaktnät och marknadsföra den egna kommunen (Schubert, 1996:32). Näringspolitiska insatser genomfördes som respons på den ekonomiska omvandlingen (Henning, 1997:10). Kommunerna är, genom kommunallagen, begränsade vad gäller näringspolitik och kan exempelvis inte gynna enskilda företagare. Möjligheterna är istället att skapa gynnsamma lokala villkor för företagen. Det viktigaste för kommunen är då att sköta sina egna funktioner så bra som möjligt både vad gäller direkta åtgärder som infrastruktur men även indirekta åtgärder såsom barnomsorg, utbildning och kultur (Wetterberg, 2000:184). I sammanhanget är det nödvändigt att diskutera vad näringspolitik är. Vad innefattas i begreppet? Även förändringen inom det näringspolitiska området behöver undersökas. Hur ser förändringen ut och varför har den skett?

4.1 En prioriterad fråga

Förändringen som skett har gjort näringspolitiken till en prioriterad fråga i de flesta kommuner. För att diskutera näringspolitiken som fenomen bör det först klargöras vad som menas med näringspolitik som begrepp. Det finns en bredd och variation inom det näringspolitiska området som gör att det är svårt att finna enighet kring en definition. Kommunerna har ofta en bredare definition av vad näringspolitik är än forskarna (Pierre, 1992:64). Generellt kan näringspolitik anses vara ”åtgärder som syftar till att påverka näringslivets sammansättning och struktur” (Henning, 1997:17). En sådan definition säger dock inte så mycket om vad som innefattas i begreppet. Ett annat sätt att definiera näringspolitik är utifrån vad politikområdet är avsett att påverka, dvs. de uppsatta målen. Det kan dock ifrågasättas vems mål och avsikter som avses i en sådan definition och det kan innebära problem eftersom målformuleringar ofta är oklara och det kan förekomma målkonflikter (Henning, 1997:17).

Kommunallagens begränsningar och svårigheten att veta de direkta effekterna av näringspolitiken gör att näringspolitik idag ofta handlar om att skapa ett allmänt näringslivsfrämjande klimat eller att skapa goda förutsättningar. Detta görs bl.a. genom förbättrad infrastruktur, förenklade regler och främjande av relevant utbildning (t.ex. Svenska Kommunförbundet, 1995:27; Feldt, 1997:42). Detta framkommer också i mina intervjuer. Bl.a. anger kommunalrådet i Bromölla kommun, Åke Hammarstedt, att möjligheterna att påverka näringslivet är

begränsade. Kommunerna rör inte på företagens beslut om etableringar eller strategier. För kommunens del handlar det istället om att skapa förutsättningar och ha ett bra samarbete med näringslivet (Hammarstedt, 051220). Kommunal näringspolitik innefattar således kommunernas samverkan med företagen, de näringspolitiska strategierna, de långsiktiga målen, organisationsform, förhållande mellan politiker och tjänstemän, det entreprenöriella arbetssättet och arbetets inriktning (Svenska Kommunförbundet, 1996:7f).

Den kommunala näringspolitiken är av två olika karaktärer, dels förvaltande och dels nyskapande. De övergripande målen med näringspolitiken är delvis att bibehålla det lokala näringslivets konkurrenskraft och omfattning och dels att skapa ett gott näringslivsklimat som lockar nya företag (Schubert, 1996:29). Det är ofta lättare att se effekter av det nyskapande arbetet men kommunal ”framgång” behöver inte endast mätas i s.k. hårda indikatorer som antalet nya arbetstillfällen. Det kan också handla om att kommunen, genom långsiktigt och målmedvetet arbete, lyckas vända en negativ näringsutveckling (Svenska Kommunförbundet, 1996:15f).

4.1.1 Ökad betydelse

Enligt en undersökning utförd av Pierre för Kommunförbundet visades ett ökat intresse för näringspolitik bland landets kommunpolitiker. Bakgrunden anses vara minskad sysselsättning. Engagemanget var således störst i de kommuner som drabbats mest av industrinedläggningar (Wetterberg, 2000:185). Näringspolitikens genomslag syns bl.a. genom kommunernas ökade kontakt med omvärlden och samarbete med andra kommuner. Ytterligare förändringar är att de kommunala strategierna har blivit vagare och arbetet mer kontextuellt. Idag har man mer offensiva visioner och långsiktiga mål i jämförelse mot tidigare reaktiva handlingssättet mot bl.a. industrins strukturomvandling. Talande i förändringssammanhanget blir de nyckeltal som kännetecknar näringspolitiken. Tidigare var de stöd och hjälp men i den moderna politiken är det istället nätverk, entreprenörskap och samverkan som är utmärkande (Svenska Kommunförbundet, 1996:8f). Den lokala nivån har paradoxalt nog visat sig bli allt viktigare i samband med den globala ekonomiska utvecklingen. Företagen ställer allt större krav på en väl fungerande infrastruktur, bra och behovsrelaterade utbildningar och en bättre livsmiljö (Brynielsson et al, 2003:13).

I mina urvalskommuner finns idag en medvetenhet om fördelarna med en aktiv näringspolitik. Enligt Torbjörn Lindh, vd för Göinge Näringsliv, har man insett vikten och nyttan av näringslivet. Han tror att det finns skillnader rent praktiskt hur man arbetar och i hur bra man lyckas mellan kommuner men att alla har näringslivet som en prioriterad fråga (Lindh, 051215). I Bromölla säger Johnny Olsson, ordförande i kommunfullmäktige, även han att näringspolitiken har blivit viktigare. Man lever på företagen och måste ha en näring som kan ge arbetstillfällen (Olsson, 051220). Att det politikområdet blivit viktigare märks bl.a. genom att man idag satsar mer pengar på näringspolitiken än vad man gjorde för bara tre till fyra år sedan (Johansson, 051229).

Eftersom kommunerna har begränsade resurser kan deras insatser inte vara interventionistiska åtgärder. Istället är de övergripande målen att förbättra den lokala infrastrukturen, öka diversifieringen, uppmuntra nyföretagande och öka kontakten mellan kommunens företag. Åtgärderna syftar till att förändra industrisektorn genom att skapa nya företag i de sektorer man antar har bäst framtidsutsikter (Pierre, 1992:24). Enligt Gudrun Rönnertz, kommunchef i Bromölla, har utvecklingen gått i denna riktning och skiljer sig mycket i jämförelse med hur det såg ut för tio år sedan. Nu arbetar man mer riktat mot företagen och deras villkor. Således krävs lyhördhet och fingertoppskänsla från kommunens sida. Det kommunen kan göra är att vara ett serviceorgan mot företagen och således göra det enkelt för dem genom att ha en lätt byråkrati. Tidigare sökte blivande företag upp kommunen men idag är kommunen mer offensiv och söker även upp företag (Rönnertz, 051221).

4.1.2 Orsaksförklaringar

I forskningen lyfts flera förklaringar till näringspolitikens utveckling fram. En vanligt förekommande förklaring, med särskild relevans i industrikommuner, är strukturförändringarna i det privata näringslivet. De företagsnedläggningar som följt har fått stora effekter i de kommuner som drabbats och aktiverat deras näringspolitik (Pierre, 1992:9). Den mest uppenbara och generella förklaringen till näringspolitiskt engagemang i kommuner är att företagen erbjuder arbetstillfällen vilket är en förutsättning för skatteintäkter och befolkningsutveckling (Pierre, 1996:231). Kommunernas koncentrerat kring tillväxtskapande kan ses som en följd av deras ökade välfärdsansvar. Tillväxt behövs således för att finansiera välfärden (Nutek, 2004:11). Detta är förklaringsfaktorer som också framkom i de genomförda intervjuerna. Eftersom de befintliga företagen i Bromölla inte kan förväntas expandera måste man försöka få fler företag till kommunen säger Företagarnas vd Patrik Lundin (051209). Kommunalrådet i Bromölla, Åke Hammarstedt, är inne på samma linje och betonar att det måste finnas skattekraft och liv i kommunen och att det är orsaken till att kommuner är mer näringspolitiskt medvetna idag (051220). I Östra Göinge framhävs samma förklaringar. Näringspolitiken är en av de tyngre frågorna idag eftersom pengarna kommer därifrån. Det behövs tillväxt för att finansiera välfärden. Det skapas inga pengar i den offentliga sektorn och den kommer inte heller att expandera (Lindh, 051215).

Ytterligare en orsaksförklaring är kommunernas önskan att aktivt reagera på framtida förändringskrav från näringslivet och således underlätta anpassningen (Henning, 1997:2). Genom att bli underrättade i tid om kommande förändringar kan kommunen agera för att minska de negativa effekterna (Kroksmark, 1983:166). Också denna förklaring finns stöd för i urvalskommunerna. Rosemari Olofsson, ordförande i kommunfullmäktige i Bromölla, anser att det är viktigt att veta vad företagen gör då kommunen domineras av stora industrier (051227). Att företagen påverkas av vad som händer globalt vad det gäller löner och teknisk

utveckling gör framtiden oviss. Det har således fått Östra Göinge att prioritera om sin näringspolitik och söka efter alternativ (Johansson, 051229).

I forskningen nämns också att ökad konkurrens mellan kommuner kan ha uppmuntrat samarbete mellan det offentliga och det privata (Pierre, 1992:14). Det uppges också kunna vara ett resultat av att de generella lösningarna på utvecklingsfrågor inte anses vara fullgoda längre. Det som fungerar i exempelvis Stockholm behöver inte göra det i Kalmar eller Norrbotten. Därför bör beslut, enligt allt fler bedömare, utgå ifrån den kunskap som de lokala och regionala aktörerna har om sitt område (Brynielsson et al, 2003:14). Varför det skett en förändring inom området kan också undersökas utifrån ett organisationsteoretiskt resonemang. Det intressanta blir då varför man tar till sig vissa förändringar. Det kan exempelvis vara drivkrafter i omgivningen som ekonomins globala utveckling eller hur saker och ting sammanfaller i tid och rum som betonas. Det finns många olika förklaringar som således skulle kunna undersökas närmare (Bergström, 2002:13).

4.2 Tolkning utifrån min analysmodell

Vad kan sägas om denna förändringsutveckling utifrån analysmodellen presenterad i kapitel två? Den näringspolitiska förändring som diskuterats här kan bl.a. tolkas som att kommunerna förändrats från att ha varit s.k. 'maintenance regimes' till 'development regimes'. I den förstnämnda är man nöjda med läget och gör få ansträngningar för att åstadkomma förändringar. Detta kan anses karakterisera kommunerna innan förändringen. I den andra modellen arbetar en uppsättning aktörer för att kommunen ska utvecklas i en önskvärd riktning. Denna bild kan anses stämma överens med verkligheten idag i de kommuner jag har undersökt. Utifrån Pierres modell kan samma förändring tolkas som en förskjutning av kommunernas placeringar inom modellen från nattvåktarmodellen till något av de andra alternativen. Att nattvåktarmodellen, när båda parter följer autonomistategin, skulle stämma överens med dagens situation är inte troligt. Näringspolitikens förändringar har inneburit att de flesta kommuner är näringspolitiskt aktiva idag även om det kan ske i olika stor utsträckning. Detta stämmer också med den bild jag fått i kommunerna. Både Bromölla kommun och Östra Göinges kommun har ett aktivt näringspolitiskt arbete. Nattvåktarmodellen kan alltså uteslutas på den situation som finns idag i de lokala politiska ekonomierna som undersöks här. Men eftersom jag bedömer att kommunerna är aktiva kan också beroendemodellen i Pierres resonemang där kommunen är passiv och näringslivet ensamt aktivt också uteslutas. Bromölla och Östra Göinge kommun hamnar alltså i någon av de två högra rutorna i modellen. Vilken är för tidigt att säga något om. Det krävs att näringslivets deltagande i den lokala politiska ekonomin studeras närmare. Detta kommer att diskuteras i det nästkommande kapitlet där fokus ligger på vilka och hur man har gått samman lokalt för att, med näringspolitikens hjälp, skapa en positiv utveckling.

5 Lokala näringspolitiska koalitioner

Ett fall som blivit mycket uppmärksammat i sammanhanget lokal utveckling är Gnosjö. I Gnosjö har man full sysselsättning och många småföretag. Därmed har betydelsen av faktorer som skatter, löner och reglering kommit att ifrågasättas. I detta fall betonas istället den starka sammanhållningen och att man gått samman i lokala nätverk som avgörande i sammanhanget (Gatu, 2004:4). Entreprenörerna i Gnosjö har byggt upp ett samarbete undan för undan och delar kunskaper mellan företagen (Berggren et al, 2004:47). Faktorer som samarbete, inte bara mellan företagare utan även i bredare bemärkelse mellan fler lokala aktörer, och aktörernas makt att få någonting gjort uppmärksammas också utifrån ett regimteoretiskt perspektiv. Det handlar således om lokal handlingskapacitet då kommunala politiker och planerare, genom att bilda koalitioner, kan påverka skeenden. När en sådan koalition nått en viss grad av stabilitet och varaktighet talar man om att det uppstått en regim (Elander et al, 2001:39). Att studera urbana regimer är således att studera vilka som samarbetar och hur deras samarbete uppnås över institutionella sektorsgränser (Fahlén, 1998:55). Det är just det Stone undersöker i sin studie av Atlanta. Det väsentliga blir således vilka som ingår i koalitionsbildandet, hur de har sammanförts och arbetar samt vilka konsekvenserna är av frågorna vilka och hur (Stone, 1989:6). Diskussionen i detta kapitel är strukturerad utifrån dessa frågor.

5.1 Vilka? – Den lokala alliansens deltagare

Enligt det regimteoretiska synsättet ser de som deltar i en regim samarbetet som ett medel för att uträtta insatser som annars inte skulle ha genomförts. En regim kan således inte rekommenderas fram. Det beslutsamma ledare kan göra för att gynna samverkan är att förändra och förstärka redan existerande former av samarbete. Informella arrangemang är ofta betydelsefulla i detta sammanhang då det sällan finns formella regler för hur samordning kan ske (Fahlén, 1998:50f). Vilka ingår då i alliansbildandet? Enligt Stone är det fyra deltagare: tjänstemän, politiker, företagare och föreningar (Fahlén, 1998:77). Det som kan påverkas lokalt tillskrivs i min analysmodell individuella egenskaper, relationer och kontakter. Men denna bild av näringspolitiken finns också i mina urvalskommuner. Att näringspolitiken inte bara är en organisatorisk fråga utan också personrelaterat håller många med om (Green, 051207; Svensson, 051222; Dahlqvist, 051221; Johansson, 051227). Det uppges vara personerna som är med och vad som döljer sig i rollerna som är det viktiga. Andan i kommunen skapas

tillsammans av aktörerna och är viktig för att bli framgångsrik idag (Rönnertz, 051221).

Enligt Kjell-Åke Johansson på etableringsservice i Skåne Nordost har Bromöllas näringspolitiska arbete visat sig vara framgångsrikt. Den viktigaste förklaringen som han ser det är att man har format en grupp lokalt av näringslivschefen, kommunalrådet och tjänstemän som agerar tillsammans. Denna grupp visar en enad front mot företagen och är snabba på handledning (Johansson, 051221). Näringslivschefen är inne på samma linje och betonar att det är ett teamwork där alla förvaltningar måste dra åt samma håll. Han tror att hans roll är central i arbetet men för att han ska kunna erbjuda företagen service är han beroende av handläggare i olika delar av förvaltningen (Green, 051207). Kontakten mellan kommunen och näringslivet sker bl.a. genom företagsträffar med näringslivschef, kommunalråd och de tio största företagen, företagsbesök hos mindre företag samt diskussioner i ett näringslivsråd (Hammarstedt, 051220; Green, 051207). I samarbetet ingår också föreningen Företagarna i Bromölla. Vd för föreningen, Patrik Lundin, uppger att föreningen arbetar nära och har mycket kontakt med kommunen (051209). Även politikerna i kommunen anses vara positivt inställda till näringsarbetet och godkänner oftast de förslag näringslivschefen lägger fram. Att näringslivschefen redan innan sett till att ha företagarna med sig skapar ett positivt hjul (Green, 051207). Politikerna bidrar också till att stärka samarbetet i kommunen genom att ordna sammandragningar med ledningarna för alla partier där man bl.a. diskuterar ekonomiska visioner och åtgärder för att få balans i budgeten. Detta har fått positiva reaktioner och gjort att alla känner sig delaktiga i beslutsfattandet (Olsson, 051220).

I Östra Göinge innehas det formella ansvaret för näringspolitiken av kommundirektören medan det praktiska arbetet istället sköts genom den ekonomiska föreningen, Göinge Näringsliv. Föreningen är ett samarbete mellan kommunen och näringslivet och finansieras av båda parter och är således centralt för skapandet av en koalition och samverkan lokalt. Enligt kommunalråd Tommy Johansson har det tagit tid att arbeta in rollfördelningen men nu uppges det fungera bra (051229). Man anser att näringen blivit mer aktiv och att man har kommit närmare företagen sedan föreningen bildades (Dahlqvist, 051221). Enligt vd för föreningen, Torbjörn Lindh, är hans position en fördel då han har en unik spelplan och kan ”spela över hela fältet” (051215). Hans roll innebär att vara en bro mellan parterna och för att inte hamna emellan måste han vara tydlig i sitt budskap. Enligt Berth Svensson, företagare i kommunen och styrelseordförande i Göinge Näringsliv, underlättar föreningen samarbetet mellan kommunen och näringslivet genom att den fångar upp vad företagen tycker och kanaliserar det till kommunen (Svensson, 051221). Kommunen ingår i föreningen endast som en av medlemmarna. Man har två av sju styrelseledamöter men får inte, enligt stadgarna, inneha ordförandeposten (Lindh, 051215).

5.2 Hur? – Politiska ambitioner och implementering

Det samarbete regimteorin betonar i sitt resonemang är det som sammanför personer från olika sektorer. Samarbete över institutionella gränser sker dock inte automatiskt, det måste skapas (Fahlén, 1998:54). Hur sammanförs aktörerna och hur bedriver de en resultatnriktad politik i mina urvalskommuner?

Enligt Lena Rosenqvist är de faktorer som anses positiva i Bromöllas näringspolitiska strategi resultatet av ett målmedvetet arbete från kommunens sida. Detta arbete innefattar lyhördhet mot företagen, korta beslutsvägar och att man finns till hands för företagen (Rosenqvist, 051207). Mer praktiskt innebär det bl.a. företagsbesök och företagsträffar. Kommunens mål är att göra femtio företagsbesök per år (Bromölla, 2005). För att förbättra företagandet har kommunen satt upp en målsättning utifrån Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimat i landets kommuner. Ambitionen är att, inom en treårsperiod, finnas bland de femtio bästa kommunerna i landet (Bromölla, 2006). 2005 låg kommunen på en 83:e plats i denna ranking och har redan gjort en uppryckning i jämförelse med 2004 (111:e plats) och 2003 (125:e plats) (www.kfakta.se). I Östra Göinge ligger man sämre till i denna undersökning. 2005 intog man plats 236 i rankingen (www.kfakta.se). Enligt Torbjörn Lindh är orsaken till att man hamnar så långt ner på listan främst attityder. Man arbetar för att förändra dessa bl.a. genom tidningen "Göinge Näringsliv" där det positiva i kommunens näringsarbete lyfts fram. Det uppges kunna vara ett hinder vid företagsetableringar att ligga långt ner på listan (Lindh, 051215). Kommunen har dock förbättrats något utifrån rankingen det sista året. 2004 låg man på plats 278 och året dessförinnan intog man plats 262 (www.kfakta.se).

Bromölla och Östra Göinge har valt olika sätt att implementera eller genomföra sin näringspolitik. Enligt Pierres modell som diskuterades i kapitel två finns det tre alternativ (1992:53). I Bromölla har man valt den s.k. "sekretariatsmodellen" och har en näringslivschef på kommunen medan Östra Göinge har organiserat näringspolitiken enligt "den fristående modellen" och har en ekonomisk förening. Att näringspolitiken blivit viktigare blir tydligt i politikens genomförande. Bromölla har successivt ökat näringslivschefens tjänst och i Östra Göinge satsas mer pengar på föreningen som det senaste året expanderat och nu har två anställda. Tjänsten som näringslivschef inrättades i mitten av 1990-talet i Bromölla när kommunen blev mer näringspolitiskt aktiv och är idag en heltidstjänst. Detta då tiden inte räckte till för kommunchefen att ha näringspolitiken som ansvarsområde (Green, 051207). I Östra Göinge hade man innan föreningen ingen ansvarig på kommunen förutom kommundirektören som också har många andra frågor på sitt bord och inte heller någon samlad och aktiv företagarförening. För att skapa resurserna till ett mer aktivt näringsarbete startade man således ett samarbete med näringen vilket resulterade i Göinge Näringslivs bildande 2000 (Lindh, 051215; Dahlqvist, 051221).

Det bör inkluderas i diskussionen vilken ambition man har för utvecklingen i kommunerna. Ambitionen är inte en enorm tillväxt utan att växa säkert och stabilt (Green, 051207). Man tror inte på några revolutionerande förändringssteg för

denna del av Skåne. Det handlar istället om vidareutveckling från den plattform man är på idag, att gräva där man står (Svensson, 051222). Detta görs genom att man samtidigt försöker stödja små och medelstora företag och stimulera tjänstesektorn men också genom att vårda de industriföretag som finns (Johansson, 051221; Green, 051207).

5.3 Med vilka konsekvenser? – Ömsesidigt beroende men symmetriskt?

Vilka är då konsekvenserna av de två tidigare diskuterade frågorna vilka och hur? Eftersom kommunen och näringslivet samarbetar är det troligt att det föreligger ett ömsesidigt beroende mellan parterna. Båda ser en vinst med samarbetet annars skulle de inte engagera sig. Pierre menar dock att denna samverkan är av större vikt för kommunen än för näringslivet. Beroendet är således asymmetriskt snarare än symmetriskt. Orsaken anses vara kommunernas resursberoende gentemot företagen. Sammantaget anses det vara enklare för ett företag att hitta en ny och kanske mer samarbetsvillig kommun än för en kommun att finna nya företag (Pierre, 1992:20ff). Företagen anses också beroende av kommunen för sin verksamhet men det kan lika gärna vara vilken kommun som helst (Kroksmark, 1983:170). Detta kan dock ifrågasättas. Jan Olsson (1995:37) menar att småföretag ofta har önskemål om lokaliseringsort då de byggt upp ett socialt liv och nätverk av kontakter som är geografiskt bestämt. Hur ser man på detta beroendeförhållande i urvalskommunerna?

I Bromölla anser flera att kommunernas beroende av arbetstillfällen från företagen gör dem mer beroende av samarbete än vice versa (Rönnertz, 051221; Hammarstedt: 051220; Lundin, 051209). Också i Östra Göinge håller vissa med om att kommunen behöver företagen mer än åt andra hållet då företagen bl.a. har lättare att flytta på sig (Lindh, 051215; Svensson, 051221). Det framkommer dock i de genomförda intervjuerna att det inte finns samstämmighet i denna fråga. Flera av de jag intervjuade såg relationen mellan kommun och företag som ett ömsesidigt beroende där parterna drar åt samma håll och har olika uppgifter samt betonar att företagen också behöver kommunen (Olofsson, 051227; Johansson 051221; Olsson, 051220; Dahlqvist, 051221).

Näringslivet visar intresse för samarbete med kommunen genom industriföreningar och branschsammanlutningar men de tar sällan egna initiativ att organisatoriskt samarbeta med kommunen. Sådana initiativ tas oftast från kommunens sida (Kroksmark, 1983:170). Hur ser det ut med initiativtagandet till samarbete från företagens sida och näringslivets krav på kommunen? I Östra Göinge var det kommunen som tog initiativ till bildandet av föreningen Göinge Näringsliv (Olofsson, 051227). Företagarna anses inte ta några större initiativ till samverkan eller visa engagemang i utvecklingen heller i Bromölla (Green, 051207). De stora företagen uppges inte ställa så stora krav på kommunen förutom tillfredsställande infrastruktur (Rönnertz, 051221). Det är främst små och

medelstora företag som har krav och då i form av bl.a. snabb handläggning av ärenden, ett fungerande samhälle runtomkring företagen som kollektivtrafik, kompetent arbetskraft, bredband osv. (Johansson, 051229). För att locka småföretagande är boende, skola och kultur viktiga faktorer som skapar attraktivitet (Svensson, 051221). Det allmänna bemötandet av företagen är viktigt. Att man visar intresse för deras problem och bidrar till att lösa dem samt sköter ärenden snabbt och enkelt är viktiga faktorer (Dahlqvist, 051221).

5.4 Tolkning utifrån min analysmodell

I detta kapitel har skapandet av handlingskapacitet och ”makt att” påverka diskuterats. Vilka och hur man går samman har varit det väsentliga. Stones fyra deltagare visade sig stämma överens efter att urvalskommunerna undersökts. I Bromölla är det näringslivschefen, övriga tjänstemän, kommunalrådet, politiker både socialdemokrater och opposition och företagare främst genom föreningen Företagarna som samarbetar. I Östra Göinge är det vd för Göinge Näringsliv och företagare, kommundirektören, kommunalråd, politiker och tjänstemän. Dessa aktörer kan anses inkluderas även i Pierres modell då tjänstemän och politiker går in under kommunen och företagsföreningar under näringslivet. Genom att man samarbetar lokalt och strävar i samma riktning kan man anses ha skapat koalitioner. I dessa kan individuella aktörer vara avgörande. Näringslivschef i Bromölla, Per-Anders Green, har haft några år på sig att arbeta för en fungerande samverkan. I Östra Göinge har man kommit igång senare vilket gör att man ligger lite efter men man sätter stor tilltro till den ekonomiska föreningen och deras vd.

Utifrån Pierres modell konstaterades i förra kapitlet att kommunen efter näringspolitikens förändring blivit aktiva. Hur är det då med näringslivet? Det intryck jag har fått i intervjuer är att det främst är kommunen som tar initiativ till samverkan och är drivande. Det är svårt att avgöra hur aktivt näringslivet är idag. Det hade behövts en helt annan och mer grundlig genomgång av företagarna för att kunna ge ett svar på den frågan. Företagen kan inte ställa så många direkta krav på kommunen men de har vissa förväntningar vad gäller service osv. Men att säga att näringslivet har valt en autonomistategi och inte är aktiva idag är inte heller helt sant. I mobiliseringsmodellen är båda parter öppna för samarbete och man har en gemensamt formulerad näringspolitik. Detta stämmer nog mer in på dagens situation då man gemensamt tar fram näringslivsplaner och har en pågående dialog med näringslivet. För att gå vidare härifrån är det väsentligt att summera tidigare diskussion och jämföra kommunerna för att se uträna likheter och skillnader dem emellan. Således kommer den tredje frågeställningen att diskuteras i nästa kapitel.

6 Jämförelse av näringspolitiken i Bromölla och Östra Göinge

En del av syftet med denna undersökning är att komparera de två kommunerna Bromölla och Östra Göinge med avseende på deras näringspolitiska arbete. I tidigare kapitel har redan likheter och skillnader kommunerna emellan synliggjorts. I detta kapitel kommer dessa iakttagelser och andra gemensamma eller olika faktorer mellan kommunerna att sammanfattas. Diskussionen nedan förs alltså utifrån den tredje inledande uppställda frågeställningen.

6.1 Likheter – Den näringspolitiska inriktningen

Det som förenar Bromölla och Östra Göinge är deras liknande problembild. De tio största arbetsgivarna står i Bromölla för 65 procent av de befintliga arbetstillfällena. I Östra Göinge är motsvarande siffra 45 procent (Bromölla, 2005; Östra Göinge, 2005). Tillverkningsindustrins dominans gör kommunerna sårbara då det finns en risk att företagen flyttar produktionen eller rationaliserar. Det är inte troligt att arbetstillfällena inom industrin eller den offentliga sektorn, som också är en stor arbetsgivare, kommer att öka i framtiden. Hittills har dock kommunerna klarat sig bra vad gäller sysselsättning. Arbetslösheten är relativt låg i båda kommunerna. I december 2004 uppgick den öppna arbetslösheten till 3,7 procent i Östra Göinge och 2 procent var sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder (Östra Göinge, 2005). I Bromölla var den öppna arbetslösheten 2,6 procent i november 2004 och 2,3 procent fanns i åtgärder (Bromölla, 2005).

Kommunerna som behandlas i denna undersökning har ungefär samma förutsättningar. De är personellt och geografiskt små kommuner, de har ett industriberoende, samma geografiska läge och politiska färg. Orsakerna till näringspolitikens allt större utrymme är således desamma i båda kommunerna. Man vill minska beroendet till de stora företagen. Det finns därmed också en viss krismedvetenhet i kommunerna. Ingen av kommunerna har en krisplan man skulle kunna ta till vid en större nedläggning men man uppger att man tänker och diskuterar i de banorna. Man har också kanaler och kontakter på andra nivåer i politiken och känner sig handlingsberedda även om det skulle ta många år att hämta sig från en nedläggning (Johansson, 051229; Lindh, 051215; Olofsson, 051227; Hammarstedt, 051220; Rönnertz, 051221).

Kommunerna håller med om att näringspolitiken förändrats och blivit viktigare. Man uppmärksammar också vikten av samarbete på lokal nivå och att gå samman för att påverka utvecklingen. Båda kommunerna har en

näringslivsplan med snarlika upplägg och innehåll där det betonas att näringspolitiken dels handlar om att värna om det befintliga näringslivet och dels att locka nya företag (Bromölla, 2005; Östra Göinge, 2005). För kommunen handlar det om att vara ett serviceorgan mot företagen och skapa möjligheterna runtomkring. Kommunen anges idag ha en mer uppsökande verksamhet mot företagen än tidigare. Båda kommunerna försöker arbeta in konceptet 'one-way-in' med en enkel byråkrati. Här har, som tidigare nämnts, den lilla kommunen en fördel (Green, 051207). Handläggning av ärenden är viktigt. Kommunerna gör egna undersökningar som gäller företagens inställning till kommunens servicenivå, handläggningstid, tillgänglighet och total uppfattning av handläggningen (Green, 051207; Lindh, 051215). Företagarna uppskattar hjälpen. Patrik Lundin på föreningen Företagarna säger att det annars kan ta flera år att gå igenom alla nämnder. Att kommunen arbetar med konceptet en väg in i kommunen kan vara avgörande när det gäller företagsetableringar (Lundin, 051209). Kommunerna satsar på att informera företagen om nyheter inom det näringspolitiska området. Båda kommunerna anordnar också bl.a. företagsafton, träffar och utnämning av Årets Företagare (Green, 051207; Lindh, 051215).

Bromölla och Östra Göinge ingår i samarbetet inom delregionen Skåne Nordost och har bl.a. en gemensam etableringsservice. Inom det geografiska området för denna delregion anses det inte finnas någon större konkurrens. Kommunchef i Bromölla anger att man är beroende av utvecklingen också i de andra kommunerna då invånare pendlar och arbetar där. Det som kommer till regionen är också bra för alla då det har s.k. spill-over effekt (Rönnertz, 051221). Man går också samman om företag försöker spela ut kommunerna mot varandra vid eventuella etableringar (Johansson, 051229, Olofsson, 051227). Kommunerna upplever dock konkurrens gentemot sydvästra Skåne. Man försöker således att locka med natur och billiga och bra boendemöjligheter för att locka människor från främst Lund och Malmö. Bo-dagarna nästa år är ett arrangemang i denna riktning (Rönnertz, 051221).

6.2 Skillnader – Olika långt fram i arbetet

Även om kommunerna har liknande strukturella möjligheter och begränsningar finns det också skillnader dem emellan. En sådan skillnad är antal befintliga företag och företagsstarter. Östra Göinge har fler företag än Bromölla. 2005 hade Östra Göinge 1089 registrerade företag i kommunen och 72 nya företagsstarter (Östra Göinge, 2005). Bromölla hade samma år 641 företag och 36 nystarter (Bromölla, 2005). Då utvecklingen gör att man inte kan förlita sig på de stora företagen står framtidens tilltro till små- och medelstora företag. Enmansföretagen utgör ungefär lika stor andel av det totala företagandet i kommunerna men är inte lika många till antalet. I Bromölla är drygt 350 av 700 näringsidkare enmansföretag och i Östra Göinge är 700 av 1100 företag av detta slag (Bromölla, 2005; Östra Göinge, 2005). Bromölla har arbetat för en förbättring inom nyföretagandet och har genomfört projekt i grundskolan samt stöd till redan

anställda för att starta eget i det som kallades ”Bromölla-modellen”. Denna visade sig lyckosam och genererade flera företagsstarter. Man har talat om att starta upp den igen men ännu är inget bestämt (Green, 051207; Rönnertz, 051221).

Två ytterligare strukturella faktorer som nämnts tidigare är Östra Göingens uppdelning på flera småorter samt Bromöllas bättre infrastrukturella läge. Bromöllas läge vid E22 är ett projekt som man har stor tilltro till i kommunen och man tror på en utveckling av ett handelsområde i dess anslutning (Green, 051207). I utvecklingssammanhang idag betonas ofta marknadsföring och att ha en slogan har blivit vanligt i kommuner. Av de två kommunerna är det endast Bromölla som har en slogan. Kommunen marknadsförs enligt följande: ”Bromölla – i fin miljö mellan hav och sjö”.

Bromölla blev näringspolitiskt aktiva tidigare än Östra Göinge. I Bromölla var man igång redan 1997-98 medan Göinge Näringsliv bildades först år 2000. Kommunerna arbetar dock i samma riktning. En faktor som kan spela in här och bör nämnas är att vd för Göinge Näringsliv, Torbjörn Lindh, tidigare var vd för Företagarna i Bromölla och således engagerad i det näringspolitiska arbetet i Bromöllas kommun. Han säger själv att Östra Göinge i viss utsträckning försöker utvecklas i samma riktning som Bromölla (Lindh, 051215). Bl.a. arbetar Östra Göinge för att, på samma sätt som Bromölla, förtydliga kontaktpersonerna inom kommunen och har tagit fram en broschyr för detta.

Det har framgått tydligt vid intervjuerna att framtiden ser mer osäker ut för Östra Göinge än den gör för Bromölla. I Bromölla finns inget direkt hot om nedläggning medan Scania i Östra Göinge just nu ser över sin verksamhet och väntas ge besked om resultatet i början av detta år. Av Scanias 500 anställda bor 370 av dem i kommunen. Således skulle det vara en stor smäll för kommunen, så många nya arbetstillfällen finns inte inom industrin. Enligt Lindh kan det uppskattningsvis ta tio år att hämta sig från en sådan företagsnedläggning (051215). Kommunen har dock förlorat företag tidigare och hämtat sig. En fördel är dock att man idag har ett småföretagande som är positivt i kommunen (Johansson, 051229).

6.3 Tolkning utifrån min analysmodell

En skillnad som finns mellan mina urvalskommuner utifrån analysmodellen är att de, som redan nämnts, har valt att implementera näringspolitiken på olika vis. Att ingen av kommunerna har valt den s.k. ”förenklade modellen” där man inte gör någon näringspolitisk ansträngning visar att näringspolitiken är ett prioriterat område i båda kommunerna idag. Det visar också på den förändring som skett inom området då båda kommunerna för några år sedan hade fallit inom ramen för denna modell. Kommunerna satsar alltmer resurser på näringspolitiken.

Det lokala koalitionsbildandet startade tidigare i Bromölla och det är också denna kommun som kommit längst när de två jämförs. Att man nått den varaktighet och stabilitet för att kallas en urban regim är inte troligt. För att kunna se denna skillnad mellan kommunerna utifrån min analysmodell är svårt. Jag

anser att det hade behövts fler steg i modellen om det skulle utredas exakt i vilket studie kommunerna befinner sig. Enligt min tolkning befinner sig kommunerna mellan styrnings- och mobiliseringsmodellen i Pierres modell. De rör sig mot mobiliseringsmodellen men näringslivets engagemang är ännu relativt begränsat.

Analysmodellen grundas i de aktörsrelaterade faktorernas förklaringskraft på den kommunala näringspolitiken och relationen mellan kommun och näringsliv. Kommunal näringspolitik är således mer en fråga om att kommunernas vilja än vad de kan göra. Det är dock därmed inte sagt att kommunerna står helt utan påverkan av strukturella faktorer som den lokala industristrukturen. Det handlar istället om att göra det bästa av förutsättningarna och hur de förvaltas. Detta kan individuella aktörer påverka och det kan innebära en stor skillnad för slutresultatet.

7 Slutdiskussion

Det näringspolitiska arbetet är ofta inriktat på förändring i ett långsiktigt perspektiv. Det tar exempelvis tid att stimulera entreprenörstänkande. Den långsiktiga inriktningen i kombination med svårigheterna att mäta effekterna av näringspolitik kan göra att insatserna inom detta område kan ifrågasättas. Idag är dock de flesta övertygade om näringspolitikens relevans. Näringspolitiken syftar till att stimulera eller åtminstone bevara det lokala näringslivet. Det som motverkas genom näringspolitiken är problem som uppkommer vid svag eller negativ tillväxt såsom arbetslöshet.

De förändringar som kan ses inom det näringspolitiska området är främst dess ökade betydelse. Näringspolitiken är numera en prioriterad fråga i Bromölla och Östra Göinge och det avsätts idag mer resurser för detta ändamål än det gjorde bara för några år sedan. Den främsta orsaken är att kommunerna är beroende av de arbetstillfällena som företagen erbjuder. Det kommunerna kan göra genom näringspolitiska insatser är att skapa förutsättningar för företagen, exempelvis infrastruktur och utbildning, och vara ett serviceorgan riktat mot dem. I den direkta företagskontakten kan kommunen se till att hantera ärenden snabbt och enkelt och ha tydliga vägar för företagen in i kommunen för att underlätta kontakten med ansvariga tjänstemän. Det handlar om att finnas till hands för företagen och hjälpa dem med deras problem. Kommunerna är idag också mer aktiva vid etableringar än tidigare och söker vissa fall upp företag. Utifrån analysmodellen kan sägas att förändringen har gjort att de lokala politiska ekonomierna i urvalskommunerna har rört sig från nattvåktarmodellen mot någon av de två alternativen, styrnings- eller mobiliseringsmodellen, där kommunen är aktiv.

Kommunerna arbetar genom att försöka skapa bra villkor för företagande i kommunerna. Detta görs genom en lokal mobiliseringsprocess. Att detta arbete benämns som en process gör att det kan antas att utvecklingen har olika stadier. Eftersom det enligt analysmodellen är viljan i kommunen som avgör arbetets inriktning spelar det in hur aktörerna ser på sin egen roll i sammanhanget och således var på skalan mellan nattvåktarmodell och lokal mobiliserare man vill befinna sig. Den personrelaterade politiken visar att det är väsentligt att man samlas lokalt och arbetar tillsammans. Sådant arbete pågår också i kommunerna idag. Tillsammans skapar politiker, föreningar, tjänstemän och företagare ett gynnsamt klimat. Den lilla kommunen kan ha vissa fördelar här men man kan inte förvänta sig någon revolutionerande utveckling i kommunerna. Det handlar istället i viss mån om att bryta en negativ trend och gå i rätt riktning. Koalitioner och allianser för att genomföra och skapa en framgångsrik politik är avgörande. Enskilda aktörer kan därför inte göra detta arbete. Det krävs att alla är med och drar åt samma håll. Att man har en näringslivschef eller förening som handhar

dessas frågor innebär således inte att resten av kommunen inte behöver engageras. Utvecklingen går mot mobiliseringsmodellen men kommunerna är inte där ännu. Som jag ser det är beroendet mellan parterna asymmetriskt. För att gå vidare med resonemanget kan således tänkas att det skulle vara intressant att mer grundligt undersöka näringslivets syn på samarbetet och vilka krav de ställer mer specifikt.

För näringspolitiska åtgärder söks idag lokala lösningar. I Bromölla och Östra Göinge är dock åtgärderna relativt lika. Kommunerna går i samma riktning även om man har olika sätt att implementera näringspolitiken. Bromölla startade sitt arbete tidigare och har också kommit längre än Östra Göinge. Det verkar inte finnas något samband mellan antal företag som startas och svenskt näringslivs ranking då fler företag startas i Östra Göinge men kommunen befinner sig samtidigt avsevärt längre ner på rankingen än Bromölla. Det näringspolitiska arbetet har inte pågått så länge i urvalskommunerna vilket gör det svårt att se några direkta effekter eller vad som kan förbättras. Man är ännu mycket i inledningsskedet.

Det var inte en ambition att kunna säga något generellt om industrikommuner med denna undersökning. Som poängterades inledningsvis var intentionen istället att undersöka situationen så som Bromölla och Östra Göinge uppfattar den. Jag valde kommuner med liknade förutsättningar då faktorer som infrastruktur och geografiskt läge spelar in. Även om det inte kan göras några större generaliseringar utifrån denna undersökning kan det antas finnas faktorer som är viktiga i fler industrikommuner än just dessa två. Att locka med livskvalitet och boende samt att söka efter företag som inte är bundna av geografiskt läge för lokalisering är några exempel.

Den förändring som skett kan delvis tolkas i termer av de element som analysmodellen representerar. Förändringen har inneburit att man gått från det som Stone kallar 'maintenance regimes' till 'development regimes' i urvalskommunerna. Det finns aktörer som arbetar gemensamt idag lokalt för att nå näringspolitiskt uppställda mål. I Pierres modell har kommunerna rört sig mellan de olika alternativen. Kommunerna hamnar idag någonstans mellan styrnings- och mobiliseringsmodellen. Om kommunerna ska klassificeras för att se exakt var i utvecklingen man befinner sig hade det behövts finnas fler steg. Båda kommunerna har dock rört sig mot mobiliseringsmodellen.

Det kan diskuteras huruvida det är aktörs- eller strukturrelaterade faktorer som kan förklara den kommunala näringspolitiken och relationen mellan kommun och näringsliv. I denna uppsats hävdas förklaringarna till stor del finnas hos aktörerna och deras val av strategier. Enligt den teoretiska utgångspunkten är det vilja och aktörernas makt att påverka som är det avgörande i sammanhanget. Vilken karaktär aktörerna i den lokala politiska ekonomin har betyder således mer än kommunens näringsstruktur. Detta visar sig bl.a. i min undersökning genom att Östra Göinge har fler företag, fler nystarter och företag inom fler branscher. Ändå tycks Bromölla ha kommit längre och även hamna bättre i rankingen över företagsklimat.

Som förslag på fortsatt forskning inom detta område är att diskutera hur en mer aktiv näringspolitik påverkar relationen till invånarna i kommunerna. Hur upplevs det att man satsar på det privata området då åtgärder som vidtas ska vara i

det allmännas intresse. Det hade också varit intressant att se näringslivets påverkan i termer av lobbyism och hur det kan medföra bl.a. legitimitetsproblem för kommunen. Det handlar således om att undersöka konsekvenser som följer med den mer aktiva näringspolitiken.

Som svar på mina inledningsvis ställda frågor har näringspolitikens förändring kortfattat inneburit att man satsar mer resurser idag. I Bromölla har man en näringslivschef och i Östra Göinge har man bildat en ekonomisk förening. Detta är den mest synliga förändringen. Näringslivsplaner, företagsträffar och besök är andra exempel på den mer aktiva näringspolitiken idag. Genomförandet sker i lokal samverkan. Initiativen till detta samarbete tas dock främst från kommunerna. Både Bromölla och Östra Göinge prioriterar näringspolitiken idag och vill utvecklas i samma riktning. Man betonar således samma saker vad gäller de faktorer man vill förändra och åtgärderna för att åstadkomma det. Skillnaderna mellan kommunerna är främst att Bromölla har kommit längre i sitt arbete. Östra Göinge har också ett överläggande hot om nedläggning av Scania som kan förväntas få stora konsekvenser om det inträffar. Eftersom 370 av de 500 anställda är boende i kommunen kan varsel av de anställda förväntas slå hårt mot kommunen. Sammanfattningsvis kan sägas att näringspolitiken har förändrats och har blivit vanligare och viktigare i både Bromölla och Östra Göinge och arbetet sker i samverkan och genom koalitionsbildande mellan kommun och det lokala näringslivet.

8 Referenser

- Berggren, Christian – Brulin, Göran, 2004. "Gnosjöns entreprenörer gör det tillsammans" i Nutek, *Lokal ekonomi för hållbar tillväxt*. Stockholm: Nutek.
- Bergström, Tomas, 2002. *Organisationskultur och kommunal förnyelse. Förändring i gamla hjulspår?* Malmö: Liber AB.
- Bromölla, 2005. *Näringslivsplan 2005*. Bromölla kommun.
- Bromölla, 2006. *Näringslivsplan 2006*. Bromölla kommun.
- Brynielsson, Håkan – Jerneck, Magnus, (red.) 2003. "Reflektioner och slutsatser" i Brynielsson, Håkan – Jerneck, Magnus, *På jakt efter en ny regional samhällsordning*. Stockholm: Svenska Kommunförbundet.
- Dahlqvist, Jan, 051221. Kommundirektör Östra Göinge, ansvarig för näringslivsfrågor. Telefonintervju, 21 december 2005.
- Denk, Thomas, 2002. *Komparativ metod – förståelse genom jämförelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Elander, Ingemar – Ann-Cathrine Åquist, 2001. *Den motsägelsefulla staden*. Lund: Studentlitteratur.
- Fahlén, Andreas, 1998. *Urban regimteori. I perspektiv av debatten om 'community power'*. Högskolan i Örebro, rapport nr 40, Centrum för stadsmiljöforskning.
- Feldt, Kjell-Olof, 1997. *Kommunerna, tillväxten och välfärden*. Stockholm: Kommentus Förlag.
- Friberg, Kenneth, 060103. Företagare i Bromölla kommun och suppleant i styrelsen för Företagarna i Bromölla. Telefonintervju, 3 januari 2006.
- Gatu, Harald, 2004. *Brobyggande för regional utveckling*. SALTSA: Arbetslivsinstitutet, LO, TCO, SACO.
- Green, Per-Anders 051207. Näringslivschef i Bromölla kommun. Samtalsintervju, Bromölla, 7 december 2005.
- Hammarstedt, Åke, 051220. Ordförande kommunstyrelsen och kommunalråd (s). Telefonintervju, 20 december 2005.
- Henning, Roger, 1997. *Företagen och den lokala näringspolitiken – exemplet Landskrona*. SNS Förlag.
- Johannisson, Bengt, 2004. "Den lokala ekonomins kraftkällor" i Nutek, 2004. *Lokal ekonomi för hållbar tillväxt*. Stockholm: Nutek.
- Johansson, Kjell-Åke, 051221. Etableringsservice Skåne nordost. Telefonintervju, 21 december 2005.
- Johansson, Tommy, 051229. Ordförande kommunstyrelsen och kommunalråd (s). Telefonintervju, 29 december 2005.
- Olofsson, Rosemari, 051227. Ordförande kommunfullmäktige i Östra Göinge kommun. Telefonintervju, 27 december 2005.
- John, Peter, 2001. *Local Governance in Western Europe*. London: Sage.

- Kroksmark, Marianne 1983. "Beroende mellan företag och kommuner" i Brunsson, Nils – Johannisson, Bengt (red.), *Lokal mobilisering – Om industriens kommunalpolitik och kommuners industripolitik*. Karlshamn: Doxa Ekonomi.
- Lindh, Torbjörn, 051215. Vd Göinge Näringsliv. Samtalsintervju, Broby, 15 december 2005.
- Lundin, Patrik, 051209. Vd Företagarna Bromölla. Telefonintervju, 9 december 2005.
- Malmberg, Anders, 1991. "Strukturomvandling och industrilokalisering" i Berger, Sune (red.), *Samhällets geografi*. Stockholm: Nordisk Samhällsgeografisk Tidskrift, s. 77-90.
- Montin, Stig, 2004, andra upplagan. *Moderna kommuner*. Malmö: Liber.
- Nutek, 2004. *Lokal ekonomi för hållbar tillväxt*. Stockholm: Nutek.
- Olsson, Jan, 1995. *Den lokala näringspolitikens politiska ekonomi*. Örebro Studies 12, Högskolan Örebro.
- Olsson, Johnny, 051220. Ordförande kommunfullmäktige (s) i Bromölla kommun. Telefonintervju, 20 december 2005.
- Pierre, Jon, 1992. *Kommunerna, näringslivet och näringspolitiken*. Stockholm: SNS förlag.
- Pierre, Jon, 1996. "Den praktiska nyttan av en god teori – Till diskussionen om kommunforskningens teoretiska utgångspunkt" i Rothstein, Bo – Särilvik, Bo (red.), *Vetenskapen om politik. Festskrift till professor emeritus Jörgen Westerståhl*. Statsvetenskapliga institutionen Göteborgs Universitet.
- Rosenqvist, Lena, 051207. Nyföretagarcentrum i Bromölla. Samtalsintervju, Bromölla, 7 december 2005.
- Rönnertz, Gudrun, 051221. Kommunchef i Bromölla kommun. Telefonintervju, 21 december 2005.
- Schubert, Göran, 1996. *Kommunerna och tillväxten – möjligheter och faror*. Svenska Kommunförbundet.
- Stenelo, Lars-Göran, 1984, "The International Critics" i Broman, Matilda, 2001, *Regional utveckling – tillväxt och demokrati i förändring*. Skriftserie: Regionalisering och Flernivådemokrati. Lund: Statsvetenskapliga institutionen.
- Stone, Clarence N., 1989. *Regime Politics: Governing Atlanta 1946-1988*. Kansas: University Press of Kansas.
- Svenska Kommunförbundet, 2002. *Kommunala framtider – en långtidsutredning om behov och resurser till år 2050*. Stockholm.
- Svensson, Berth, 051221. Företagare i Östra Göinge och ordförande i Göinge Näringslivs styrelse. Telefonintervju, 21 december 2001.
- Svensson, Nils-Eric. Region Skåne, 051222. Kontaktpartner med Skåne Nordost. Telefonintervju, 22 december 2005.
- Trost, Jan, 1997, andra upplagan. *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Wetterberg, Gunnar, 2000, andra upplagan. *Kommunerna*. Stockholm: SNS förlag.
- www.kfakta.se. "Ranking av företagsklimatet 2005", <http://www.kfakta.se>, 051207.

www.ne.se. "Bromölla": http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=136298&i_word=brom%20f6lla, 051205, "Östra Göinge": http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=353693&i_sect_id=353693&i_word=%20f6stra%20g%20f6in%20ge&i_history=7, 051205.

Östra Göinge, 2005. *Näringslivsplan 2005*. Östra Göinge Kommun.